

ВСЕУКРАЇНСЬКА ІНТЕРНЕТ КОНФЕРЕНЦІЯ

**ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В ЗАКЛАДАХ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРІЯ,
ПРАКТИКА, ІННОВАЦІЇ**

16 ЧЕРВНЯ 2022 РОКУ

Рекомендовано до друку
вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 8 від «23» червня 2022 р.)

Рецензенти:

Загородня Л.П. – завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка, доктор педагогічних наук, доцент;

Калмикова Л.О. – завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти університету Григорія Сковороди в Переяславі, академік Академії наук вищої освіти України, доктор психологічних наук, професор.

Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації: Зб. матеріалів конференції *Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації, 16 червня 2022 р.* [За ред. О. Рейпольської, О. Брежнєвої, І. Луценко, В. Рагозіної, С. Васильєвої] – Київ. – 2022. – 311 с.

У матеріалах науково-практичної конференції (інтернет) представлено теоретико-практичні досягнення та наукові розвідки науковців, викладачів закладів вищої та післядипломної освіти, керівників, методистів та вихователів закладів дошкільної освіти. Проблематика дошкільної освіти, напрями дослідницьких пошуків згруповано у збірнику матеріалів конференції за відповідними розділами («Піклування та розвиток дітей раннього віку: інноваційний контекст», «Підтримка сім'ї у забезпеченні освітнього розвитку дитини в умовах воєнного стану», «Професійна підготовка та підвищення кваліфікації фахівців дошкільної галузі», «Впровадження сучасних педагогічних технологій в умовах кризових станів», «Цифровізація як ресурсне забезпечення якості дошкільної освіти»), в яких розкрито теоретичні, методичні та змістовно-технологічні аспекти організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану.

Відповідальність за автентичність цитат, правильність фактів і посилань, достовірність матеріалів та грамотність несуть автори публікацій.

Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

© Центр раннього розвитку дитини та дошкільної освіти
Інституту проблем виховання
НАПН України, 2022.
Укладання.

© Автори статей, 2022

Список використаних джерел:

1. Діти і війна в Україні. Харківський інститут соціальних досліджень. URL:<https://khisr.kharkov.ua/dity-i-viyna-v-ukraini-24-03-24-04-2022> (дата звернення: 02.06.2022).
2. Київ: важливе на 1 червня. Офіційний портал Києва. Київська міська рада. Київська міська державна адміністрація. URL: (дата звернення: 02.06.2022).
3. Понад половина дітей України вимушено покинула свої домівки після місяця війни. ЮНІСЕФ в Україні. URL:<https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/more-half-ukraines-children-displaced-after-one-month-war> (дата звернення: 02.06.2022).
4. Психолого-педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб». Навчально-методичний посібник. К., 2018. 211 с.
5. Як війна змінила життя українських дітей – опитування. CEO Gradus Research. URL:https://gradus.app/documents/213_Gradus.pdf(дата звернення: 02.06.2022).

*Макаренко Світлана Іванівна,
м. Маріуполь*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗДО ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військове вторгнення Росії та воєнний стан в Україні стали серйозним випробуванням, у тому числі, для функціонування закладів дошкільної освіти (ЗДО) й управління ними. Не всі керівники виявилися готовими до оперативного переформатування діяльності ЗДО в нових умовах ризиків і невизначеності, до швидкого прийняття ефективних управлінських рішень, до розробки стратегії та покрокової програми подальших дій. Практика перших місяців війни показала, що непродуманими іноді лишалися питання перекладання обов'язків керівника на інших працівників закладу, організації заходів зі збереження матеріально-технічної бази та харчових продуктів ЗДО, оптимізації графіку роботи працівників та форм освітнього процесу тощо. На наш погляд, організувати роботу дошкільних закладів у такий кризовий період було б значно легше за умов володіння керівниками знаннями й технологіями антикризового менеджменту.

Антикризовий менеджмент (управління) найбільш досліджено науковцями щодо економічних криз організацій. Антикризовий менеджмент

освітніх закладів вивчали вітчизняні науковці І. Безена, Л. Карташова, М. Кириченко, І. Усік та інші. Кризовий менеджмент освітнього закладу в умовах воєнного стану нині досліджує Т. Сорочан, адаптивне управління закладом освіти – З. Рябова та інші. Із проблеми антикризового менеджменту закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану досліджень, публікацій недостатньо. Заклади вищої освіти не здійснюють масову підготовку менеджерів з дошкільної освіти до роботи в таких умовах.

Відповідно, дослідження аспектів антикризового менеджменту закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану та підготовка майбутніх керівників ЗДО до його запровадження вбачається нами вкрай актуальним.

Антикризовий менеджмент – це система управлінських заходів і рішень, спрямованих на діагностику, попередження, профілактику, ліквідацію кризових явищ і нейтралізацію дії кризи в майбутньому [2]. Кризу розуміють як широкомасштабну, непередбачену подію, що веде до потенційно негативних результатів і може спричинити серйозну шкоду всій організації, працівникам, зв'язкам, фінансам і репутації [1].

Кризи класифікуються за різними ознаками. Дослідники називають такі їх види: загальні – локальні; передбачувані – несподівані; глибокі – гострі; природні – суспільні – екологічні; економічні – соціальні – організаційні – психологічні – технологічні та інші. Види обумовлюються факторами виникнення криз: внутрішніми чи зовнішніми, об'єктивними чи суб'єктивними тощо. Особливістю воєнного стану як фактора кризи є те, що його негативні прояви призводять до накопичення кризових факторів інших видів – психологічних, економічних, екологічних, організаційних, соціальних, демографічних [4, с.4].

Зазначене слід урахувати під час розробки й реалізації системи (стратегії, програми) заходів антикризового менеджменту ЗДО в умовах воєнного стану на таких послідовних етапах: передкризовий (пропедевтичний) менеджмент, превентивний менеджмент, менеджмент кризового періоду, післякризовий менеджмент.

Опитування керівників ЗДО підтвердило нашу гіпотезу про те, що володіння ними теорією й технологіями антикризового менеджменту забезпечило б більш швидку й легку адаптацію діяльності дошкільних закладів до нових умов воєнного стану (особливо в регіонах активних бойових дій).

Первинна професійна підготовка фахівців до трудової діяльності на посаді керівника (директора) ЗДО здійснюється на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Освітні програми, за якими відбувається професійна підготовка, повинні враховувати, у тому числі, компетентності, визначені Професійним стандартом за професією «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» [5]. Зокрема, професійні компетентності: здатність до адаптивності та стресостійкості, швидкого реагування на зміни під час професійної діяльності (Г1.2), здатність розробляти стратегію закладу освіти з урахуванням інтересів та потреб учасників освітнього процесу (Г1.2); та загальні компетентності: здатність до генерування нових ідей, виявлення ініціативи та підприємливості (ЗК.05).

Не менш важливим у даному контексті є врахування принципів управління якістю Національного стандарту України «Системи управління якістю» [3], зокрема: зорієнтованість на підвищення здатності прогнозувати внутрішні та зовнішні ризики й можливості, а також реагувати на них; прийняття рішень на підставі фактичних даних та розуміння можливих непередбачених наслідків (пп.2.3.5, 2.3.6).

Отже, на нашу думку, потребою часу є доповнення освітніх програм другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» спецкурсом «Антикризовий менеджмент у ЗДО» або включення до робочої програми одної з управлінських дисциплін (наприклад, «Основи управління в галузі дошкільної освіти», «Теорія і методика формування управлінської культури керівника ЗДО», «Психологія управління» тощо) змістового модуля чи теми з такою назвою – із обов'язковим висвітленням особливостей упровадження антикризового менеджменту у ЗДО в умовах

воєнного стану.

Метою такого спецкурсу є формування у майбутніх керівників теоретичних знань та практичних умінь ефективного запровадження технологій антикризового менеджменту у ЗДО – у тому числі, в умовах воєнного стану.

Основні завдання спецкурсу:

1. Розкрити основні поняття антикризового менеджменту та специфіку його запровадження у ЗДО відповідно до психологічних, економічних, екологічних, організаційних, соціальних, демографічних та ін. кризових факторів, у тому числі – в умовах воєнного стану.

2. Формувати вміння запровадження технологій антикризового менеджменту на основі використання методичного інструментарію з діагностування, попередження, ліквідації кризових явищ та нейтралізації дії кризи в майбутньому.

3. Поглибити знання та вміння щодо управління організацією роботи з цивільного захисту у ЗДО в умовах воєнного стану.

4. Розвивати установки до аналізу, адаптивності, інноваційності; уміння генерувати нові ідеї й ініціативи у кризових умовах та втілювати їх у життя для підвищення власного соціального статусу і розвитку закладу.

У результаті вивчення спецкурсу здобувачі вищої освіти набудуть:

- *знання про:* кризи, їх класифікацію, фактори виникнення кризових явищ (у тому числі, воєнний стан); основи і принципи антикризового управління; методики діагностики кризових явищ у ЗДО; основні ознаки готовності дошкільного закладу, його керівництва й персоналу до попередження, подолання або мінімізації наслідків кризових явищ; розробку стратегій (програм) із запобігання ймовірним негативним наслідкам кризи та налагодження діяльності ЗДО у нових, постійно змінних умовах (у тому числі, воєнного стану); сучасні методи та інструментарій управління у кризових умовах;

- *уміння:* проводити експрес-діагностику стану ЗДО та оцінювати

ступінь кризових явищ у ньому (у тому числі, в умовах воєнного стану); скласти прогноз подальшого виникнення та розвитку кризових явищ на підставі експрес-аналізу; визначати основні напрями запобігання, подолання, мінімізації наслідків кризових явищ у дошкільному закладі; здійснювати розробку й реалізацію стратегії (програми) заходів із попередження виникнення або послаблення, нейтралізації впливу кризового стану на функціонування ЗДО (у тому числі, в умовах воєнного стану); проєктувати ефективні управлінські рішення, спрямовані на реалізацію антикризової стратегії.

Програма спецкурсу має реалізовуватися через систему лекційних та семінарсько-практичних, контрольних-підсумкових занять, самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Під час лекцій та практичних занять можуть застосовуватись такі методи навчання: діалог, навчальна дискусія, дебати, інструктажі, ілюстрування, кейси, тренінги тощо.

Отже, запровадження в освітній процес здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» спецкурсу (змістового модулю, теми) «Антикризовий менеджмент у ЗДО» із обов'язковим розкриттям особливостей його запровадження в умовах воєнного стану дозволить підготувати затребуваних на ринку праці фахівців — майбутніх керівників, здатних ефективно керувати антикризовою діяльністю у ЗДО.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М., Коробов М. Я. Фінансова діяльність підприємства: Підручник. К.: Либідь, 1998. 312 с.
2. Кравчук Л. С., Воєнна К. І. Антикризовий менеджмент як інструмент недопущення загрози банкрутства. Ефективна економіка. 2012. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1089> (дата звернення: 12.06.2022).
3. Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000:2015, IDT) «Системи управління якістю»: затв. Наказом Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 21.12.2015 № 203. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=64030 (дата звернення: 12.06.2022).
4. Сорочан Т. М. Антикризові поради керівникові навчального закладу. *Управління освітою*. 2009. № 11. С. 3–5.
5. Професійний стандарт за професією «Керівник (директор) закладу дошкільної

освіти»: затв. Наказом Міністерства економіки України від 28.09.2021 №620-21. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 12.06.2022).

*Мельничук Оксана Іванівна,
м. Прилуки*

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ: АДАПТИВНИЙ ПІДХІД

У сучасних умовах перед закладами фахової передвищої освіти особливо гостро постає проблема виявлення і залучення до навчання здібної, професійно спрямованої учнівської молоді. Пошук шляхів її вирішення привертає увагу до такого аспекту діяльності фахових коледжів як професійна орієнтація потенційних здобувачів освіти та студентів.

У психолого-педагогічній літературі професійну орієнтацію визначають як інтегральну систему інформаційно-професіографічної, діагностико-прогностичної, професійно-консультативної діяльностей [3, с.10].

Як одна із функцій фахового коледжу – це комплексна систематична діяльність всіх його структурних підрозділів, спрямована на надання допомоги учням шкіл у виборі майбутньої професії, залучення випускників до здобуття відповідного фаху в закладі, роз'яснення процедур вступної кампанії, формування у студентів стійкої професійної мотивації, сприяння їхньому працевлаштуванню і подальшому професійному зростанню в обраній галузі.

Ефективність профорієнтаційної роботи фахового коледжу оцінюється за короткостроковими досягненнями, такими як високі показники вступної кампанії, формування і збереження контингенту студентів, та віддаленими в часі, проте важливими результатами стратегічного характеру – забезпечення ринку праці мотивованими та якісно підготовленими кадрами.